

โครงการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
“การเรียนรู้ต่อเนื่องสำหรับผู้สูงวัย:
ศาสตร์และศิลป์เพื่อการสูงวัยอย่างมี
คุณภาพ”

โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์

ศูนย์จริยธรรมวิทยาศาสตร์ในสังคมและวัฒนธรรมไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานที่ได้ทำไป

- จัดการประชุมวิชาการนานาชาติสองครั้ง
- จัดการประชุม focus group ในภาคต่างๆและกทม. 5 ครั้ง
- จัดการประชุมเกี่ยวกับเรื่องในโครงการย่อยรวมทั้งสิ้น 8 ครั้ง
- จัดทำโครงร่างหลักสูตรตาม TOR
- จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัย

การประชุมวิชาการนานาชาติ

- International Conference on “Body and Mind: Science and Spirituality Perspectives” ห้อง 105 อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 6 - 8 ธันวาคม พ.ศ. 2549
 - <http://www.thousand-stars.org/TSBSG/>
- The Eighth Asian Bioethics Conference โรงแรมเซ็นจูรี่ปาร์ค กรุงเทพฯ วันที่ 19 - 23 มีนาคม พ.ศ. 2550
 - <http://www.stc.arts.chula.ac.th/ABC2007/>

การประชุม focus group

- ครั้งที่หนึ่งที่ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง วันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2550
- ครั้งที่สองที่คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2550
- ครั้งที่สามที่ห้องประชุมศาลากลางเก่า จังหวัดเชียงราย วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2550
- ครั้งที่สี่ที่ห้องประชุมศาลาว่าการเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2550
- ครั้งที่ห้าที่ห้องประชุมสำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาน้ำจันทน์ วันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2550

ผลการดำเนินงาน

โครงการจิตวิทยาเด็กเล็ก

โครงการพัฒนาจิตวิทยาเด็กเล็ก ได้พัฒนาหลักสูตรจิตวิทยาเด็กสำหรับผู้สูงวัยที่ไม่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาสูง กล่าวคือหากอ่านและเขียนหนังสือได้ก็มีคุณสมบัติเพียงพอแล้ว ลักษณะของหลักสูตรเป็นการนำเสนอความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนถึงวัยเข้าเรียนชั้นอนุบาลและต่อจากนั้น จุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้สูงวัยได้รับทราบเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ การเข้าสังคม และการรับรู้ตนเองของเด็ก เพื่อให้การเลี้ยงดูเด็กเป็นไปอย่างเป็นระบบ แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนสำคัญที่หลีกเลี่ยงไม่ได้คือการให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์การเลี้ยงดูบุตรหลานของผู้สูงวัย ซึ่งจะมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และมีการบันทึกไว้เป็นความรู้สำหรับคนรุ่นต่อไป นอกจากนี้ก็ยังเน้นเรื่องการพัฒนาคุณธรรม ความดีงามต่างๆที่ผู้สูงวัยจะถ่ายทอดให้แก่เด็กอีกด้วย

โครงการพัฒนาทักษะด้าน IT

โครงการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้พัฒนาหลักสูตรขึ้นมา เพื่อให้ผู้สูงวัยที่ไม่เคยเรียนหรือไม่เคยจับต้องคอมพิวเตอร์มาก่อนเลย ได้ใช้คอมพิวเตอร์เป็น สามารถใช้คอมพิวเตอร์สร้างเอกสาร และใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมทั้งสามารถเสนอข้อมูลข้อคิดเห็นของตนเอง ผ่านทางเว็บบอร์ด หรือเว็บบล็อกได้ หลักสูตรเริ่มตั้งแต่การเปิดปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ หัดพิมพ์ดีด เปิด-ปิดโปรแกรม จนถึงการสร้างบล็อกในเว็บไซต์ยอดนิยมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้ส่งบล็อกของตนขึ้นไปยังเว็บไซต์นั้นๆ นอกจากนี้โครงการยังได้มีการจัดประชุมเกี่ยวกับนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ เน้นหนักที่การเชื่อมโยงระหว่างระบบคุณค่าและความต้องการเฉพาะของผู้สูงวัย เพื่อกระตุ้นให้มีการวิจัยและการออกแบบคอมพิวเตอร์และโปรแกรมที่เหมาะสมแก่ผู้สูงวัย ซึ่งได้รวมไว้ในข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะเสนอแก่รัฐบาลแล้ว

โครงการพัฒนาจิตวิญญาณ

โครงการนี้มีจุดประสงค์เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านจิตวิญญาณ รวมทั้งงานอดิเรกและอาชีพเสริมให้แก่ผู้สูงวัย การศึกษาภายใต้โครงการนี้ประกอบด้วย การสัมมนา และการจัดประชุมเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ผลการดำเนินงานที่สำคัญของโครงการนี้ ได้แก่ ความรู้ใหม่ที่ว่า มิติทางจิตวิญญาณมีผลโดยตรงต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงวัย ตลอดจนประชากรในวัยอื่นๆ ทุกวัย คำว่า “จิตวิญญาณ” ที่ใช้ในที่นี่หมายถึง การตระหนักรู้ถึงความเป็นจริงที่ยิ่งใหญ่กว้างขวางกว่าที่ตนเองรับรู้อยู่ตามปกติ แต่มีอยู่จริงในฐานะที่เป็นสิ่งที่ให้ความหมายและคุณค่าแก่การดำรงชีวิตอยู่ของคนแต่ละคน ในปัจจุบันเริ่มมีงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์หลายชิ้นที่ให้ผลออกมาว่า การทำบุญทำทาน เอื้อเพื่อเจือจานให้แก่ผู้อื่น การทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคม การทำสมาธิสวดมนต์ภาวนา มีผลดีต่อสุขภาพไม่แพ้การไม่สูบบุหรี่ การไม่ดื่มเหล้า และอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน ดังนั้นจึงเป็นที่ประจักษ์ว่า มิติทางจิตวิญญาณมีผลทางกายภาพ และหากมีการพัฒนาศักยภาพและให้ความสำคัญในด้านนี้ ก็จะเป็นผลดีต่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยตามวัตถุประสงค์หลักของโครงการเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ก็ยังศึกษาและเสนอแนวทางในการพัฒนางานอดิเรกและอาชีพเสริมตามความต้องการและสภาพเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โครงการจิตวิทยาเด็กเล็กสำหรับผู้สูงอายุ

- จัดให้มีหลักสูตร “จิตวิทยาเด็กเล็กสำหรับผู้เกษียณอายุ” ในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- ฝึกบุคลากรที่จะสอนหลักสูตรดังกล่าวให้มีความพร้อม
- จัดให้มีการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งและบริหารโรงเรียนอนุบาลสำหรับเด็กในชุมชน
- เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในเด็กเล็ก

โครงการพัฒนาความสามารถเทคโนโลยีสารสนเทศ

สนเทศ

- จัดให้มีหลักสูตร “พัฒนาความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ” เป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- ฝึกอบรมบุคลากรที่จะสอนหลักสูตรดังกล่าวให้มีความพร้อม
- จัดให้มีศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศประจำตำบล (Telecenters) ให้ครบทุกตำบลในประเทศ และให้มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงวัยในศูนย์ดังกล่าว

- พัฒนาซอฟต์แวร์เพื่อให้เป็นซอฟต์แวร์สำหรับเพื่อผู้สูงวัยโดยเฉพาะ
สำรวจเป้าหมาย ความต้องการของผู้สูงวัยในบริบททางสังคมต่างๆ
กัน เพื่อประกอบการพัฒนาซอฟต์แวร์ดังกล่าว การออกแบบควร
อยู่ในทั้งระดับระบบปฏิบัติการ และโปรแกรมประยุกต์ นอกจากนี้
ควรมีการพัฒนาฮาร์ดแวร์ที่เหมาะสมแก่ผู้สูงวัยด้วย
- เสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ในศูนย์
เทคโนโลยีสารสนเทศประจำท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องมีการบำรุงรักษา และ
การสอนการใช้เครื่องและโปรแกรมต่างๆอย่างพอเพียง
- พัฒนาเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้งานง่ายและเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุโดย
เฉพาะ
- เพิ่มอัตราการแพร่กระจายของอินเทอร์เน็ตผ่านทางระบบต่างๆ

- พัฒนาเว็บไซต์สำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ
- พัฒนาระบบ Web 2.0 เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆอันเป็นประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โครงการพัฒนางานอดิเรกและอาชีพเสริม และพัฒนามิติทางจิตวิญญาณ

- จัดให้มีกิจกรรมทางศาสนาและจิตวิญญาณ เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของศูนย์ผู้สูงอายุและศูนย์พัฒนาคุณภาพมนุษย์ในชุมชน โดยเนื้อหาเน้นหนักที่การประสานกันระหว่างมิติทางศาสนา กับมิติทางสังคมและสุขภาพ
- ส่งเสริมการใช้มิติทางจิตวิญญาณที่กลมกลืนกับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ และเน้นการใช้มิติทางจิตวิญญาณในการสร้างเสริมสุขภาพ
- พัฒนาการฝึกจิต และการสร้างทัศนคติทางบวกเกี่ยวกับภาวะสูงวัย
- ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาให้แก่ผู้สูงวัย สร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมระหว่างวัดหรือศูนย์ปฏิบัติธรรมของฆราวาสและชุมชนให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

- ส่งเสริมให้มีการประสานกันระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการสร้างเสริมมิติทางศาสนาจิตวิญญาณ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมในเว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับธรรมะ
- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรศาสนาในชุมชนควรมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อปท. ช่วยเหลือวัดและศูนย์ปฏิบัติธรรมต่างๆในด้านการเงิน การบริหารจัดการ ฯลฯ ส่วนวัดและศูนย์ปฏิบัติธรรมก็ช่วยในด้านการอบรมสั่งสอน
- สร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ตามที่ตนเองต้องการ
- ส่งเสริมการประกอบอาชีพของท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดประสบการณ์ทางวิชาชีพ (เช่น สานเสื่อ) ให้แก่ลูกหลานอย่างเป็นระบบ

ภาพรวม

- ส่งเสริมสนับสนุนการปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นได้บริหารงบประมาณของตนเอง และตัดสินใจใช้งบประมาณนั้นตามความต้องการของตนเองจริงๆ
- พัฒนา productivity ของประชากรวัยทำงานในอนาคต เพื่อให้สามารถดูแลผู้สูงวัยที่มีจำนวนมากขึ้นได้
- พัฒนาระบบประกันสุขภาพและระบบการป้องกันสุขภาพที่ได้ผล เพื่อรองรับผู้สูงวัยที่มีปริมาณมากขึ้น
- พัฒนาระบบการออมสำหรับผู้ที่จะเป็นผู้สูงวัยในอนาคต อาจมี ก.ม. บังคับให้ประชาชนออมเงินเพื่อความมั่นคงทางการเงินเมื่อเข้าสู่ภาวะสูงวัย

- ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพและความเสี่ยงทางสุขภาพของผู้สูงวัย เพื่อป้องกันภาวะที่ต้องใช้จ่ายในการรักษาผู้สูงวัยที่จะมีจำนวนมากขึ้น รวมทั้งมิติทางสังคมและคุณค่าเกี่ยวกับภาวะสูงวัย
- สนับสนุนให้ผู้สูงวัยรู้จักการปฏิบัติตนเพื่อให้ตนเองแข็งแรง มีสุขภาพดี
- ส่งเสริมค่านิยมที่ให้ลูกหลานดูแลบิดามารดา ปู่ย่าตายายของตนเอง ให้ลูกหลานที่ดูแลพ่อแม่ปู่ย่าตายายสามารถลดหย่อนภาษีได้

- พัฒนาระบบบ้านพักผู้สูงอายุ ให้เป็นศูนย์พัฒนาศักยภาพไปด้วย
- เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับดัชนีผู้บริโภคและอัตราเงินเฟ้อ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- เทศบาล
- องค์การบริหารส่วนตำบล
- กรุงเทพมหานคร
- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC)
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
- คณะกรรมการการสื่อสารแห่งชาติ
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- วัดต่างๆ
- กระทรวงศึกษาธิการ

อาชีพเสริม

พัทลุง

เชิงงราย

